

Confruntări și dueluri în epoca medievală

Clujul a fost, probabil, cel mai agitat și mai turbulent dintre orașele Transilvaniei medievale. În momentul transformării sale în oraș regal, Clujul era foarte diferit de celelalte localități transilvănene care dispuneau de un statut urban. În timp ce populația majorității orașelor transilvănene era alcătuită cu precădere din coloniști germani, fiind, în general, una pașnică și omogenă, Clujul a fost deschis așezării nobililor, comercianților sau meșteșugarilor, dar și unui mare număr de aventurieri din toate categoriile sociale și din toate neamurile. Prezența tuturor acestora i-a oferit Clujului, în timp, o strălucire greu de egalat printre orașele Transilvaniei medievale. Ea a creat însă, în același timp, și premisele apariției unor situații tensionate care au degenerat, adeseori, în confruntări armate dintre cele mai violente.

Unul dintre cele mai îndelungate și sângeroase conflicte interne s-a consumat în anii 1327-1338, el opunând două dintre cele mai puternice "partide" patriciene din oraș: pe de o parte, aceea a neamurilor lui Petru, fiul lui Felician și Bartolomeu, fiul lui Henning, iar pe de alta, aceea a neamurilor comitelui Stark. Prima fază a acestei lupte pentru putere a fost aplanată, în 1327, la intervenția voievodului Toma Szecsenyi. Conflictul a reizbucnit însă, după mai bine de zece ani, în Duminica Floriilor a anului 1338, când Petru și Bartolomeu, împreună cu partizanii lor, s-au năpustit cu armele asupra reprezentanților partidei adverse și i-au tăiat în bucăți, în piața centrală a orașului (actuala Piață a Muzeului), pe doi dintre oamenii comitelui Stark. Luptele au

Duel judiciar în Evul Mediu

continuat pe străzile orașului, fiind soldate cu numeroase victime. În cele din urmă, patricienii turbulenți, împreună cu susținătorii lor, au fost nevoiți să părăsească pe ascuns Clujul. Dorința lor de răzbunare a fost însă mai puternică decât prudența. Astfel, la 6 noiembrie 1338, Petru și Bartolomeu au revenit în oraș pe ascuns, au incendiat și au jefuit casele partizanilor comitelui Stark și i-au ucis pe cei doi fii ai acestuia. Părăsind orașul cu o pradă bogată, Petru și Bartolomeu s-au sustras urmării autorităților regale vreme de încă doi ani. Ei și-au constituit, în acest timp, o mică armată de aventurieri, în fruntea căreia au încercat, în primăvara a-nului 1340, să cucerească Clujul și să-i nimicească pe vechii lor dușmani. Locuitorii Clujului au fost nevoiți să solicite sprijinul vicevoievodului Petru al Transilvaniei, care a intervenit în sprijinul lor în fruntea propriei sale armate. Luptele s-au purtat, de această dată, la porțile orașului, și s-au încheiat cu

o victorie desăvârșită a comitelui Stark și a sprijinitorilor săi, care i-au masacrat fără cruțare pe adversarii lor.

Victoria comitelui Stark a încheiat, astfel, o perioadă deosebit de agitată, fapt care le-a îngăduit locuitorilor Clujului să se consacre activităților zilnice în împrejurări ceva mai pașnice. Cu toate acestea, evenimentele sângeroase nu au încetat să își facă, periodic, apariția în viața internă a orașului de pe Someș. Unul dintre acestea s-a consumat la sfârșitul anului 1359, când nobilul Mykula de Dezmir, împreună cu iobagul său Mihail, l-au atacat și l-au ucis, în plin centrul Clujului, pe un nobil local pe nume Paul. Cu toate că fapta fusese săvârșită în public, iar vinovăția lui Mykula era neîndoielnică, acesta a fost obligat, potrivit legislației epocii, doar la plata unei despăgubiri de 29 de mărci de argint către văduva și fratele celui ucis.

Trei ani mai târziu, la 8 decembrie 1362, un număr de aproximativ 30 de orășeni din Cluj au atacat mănăstirea benedictină de la Cluj-Mănăstur, cu scopul de a-l captura și a-l ucide pe un anume Paul, nobil de Suceag, un mai vechi inamic al lor. Adăpostul oferit de zidurile conventului nu a fost, pentru Paul de Suceag, decât unul iluzoriu, el neputându-l feri de cumplita răzbunare a clujenilor. Aceștia au pătruns în interiorul mănăstirii, au spart ușa sălii de mese și pe aceea a reședinței abatelui și, capturându-l pe Paul, l-au decapitat, oferindu-i astfel cinstea unei morți potrivite rangului său. Raportul judeului nobiliar Ioan de Chidea, care reflectă acest eveniment, are marele merit de a ne oferi o descriere îndeajuns de detaliată a armamentului folosit, cu această ocazie, de clujeni. Aceștia erau "echipați asemeni cavalerilor" (*tamquam milites pylati*), cu sulite și lănci, cu scuturi, cămăși de zale, platoșe și mănuși de fier. Unul dintre participanții la atacul mănăstirii, Martinus perator, este, foarte probabil, nimeni altul decât cunoscutul sculptor Martin din Cluj, acela care, împreună cu fratele său Gheorghe, a realizat celebra statuie a Sf. Gheorghe ucigând balaurul. Echipamentul călărețului

reprezentat ca Sf. Gheorghe era, fără îndoială, inspirat din acela folosit de clujeni în confruntările armate ale epocii.

Conflicte asemănătoare, dar de o amploare ceva mai redusă, s-au înregistrat și în localitățile din vecinătatea marelui oraș. În cursul anului 1359, la doar câteva săptămâni de la omorul pe care îl comisese în plin centrul Clujului, același Mykula de Dezmir, personaj agresiv și turbulent, s-a năpustit cu o ceată de slujitori ai săi asupra călătorilor de pe drumul dintre Cluj și Apahida, în hotarul satului Sănnicoară. Victima sa a fost, de această dată, un anume Albert din Apahida, împreună cu fiul său. Albert a fost ucis în luptă, fiul său a fost grav rănit, iar caii și bunurile celor doi au fost jefuite. Mai mult decât atât, Mykula a luat cu el, la Dezmir, trupul neînsuflețit al lui Albert, pe care a refuzat să îl restituie familiei, în pofida intervențiilor repetate ale abatelui Otto din Cluj-Mănăștur. Un an mai târziu, în 1360, un anume magistrul Deme, aventurier instalat de regele Carol Robert în stăpânirea unor domenii din imediata apropiere a Clujului, a devenit odios locuitorilor satului Chinteni datorită repetatelor sale abuzuri și persecuțiilor la care îi supunea. Pentru a se debarasa de acest personaj nedorit, chinteoanii au angajat doi luptători plătiți, pe numele lor Ștefan de Silivaș și Ștefan, fiul lui Petru. Aceștia l-au provocat la luptă pe magistrul Deme și l-au ucis în ziua de 6 decembrie, în sărbătoarea Sf. Nicolae. Cercetarea acestui omor, efectuată de autoritățile epocii, a atribuit întreaga vinovăție locuitorilor din Chinteni, care au fost obligați să plătească o despăgubire familiei celui ucis.

Spre deosebire de asemenea dispute lipsite de reguli, brutale și necruțătoare, duelurile judiciare constituiau o formulă de reglementare a unor cauze civile sau penale acceptată de autoritățile epocii. Ele erau organizate în fața regelui sau a reginei, a judeului curții regale sau a congregației nobiliare. Părțile potrivnice se duelau arareori în persoană, cel mai adesea ei recurgând la serviciile unor luptători plătiți. Unul dintre cele mai cunoscute dueluri judiciare desfășurate în

Transilvania a avut loc la Turda, în anul 1306, în fața voievodului Ladislau Kan și a congregației voievodatului. Provocat de o dispută referitoare la stăpânirea satului Pâglișa (jud. Cluj), el i-a opus pe Ladislau Borșa și pe puternicii nobili de Dăbâca, ce s-au duelat prin reprezentanții lor. Ladislau Borșa a fost acela care a avut câștig de cauză, obținând confirmarea stăpânirii sale asupra satului menționat.

Tudor Sălăgean

Luptă medievală